

XVIII. századi magyar egyházzenei művek újra-bemutatója – III.

Farkas Zoltán zenetörténész forrásfeltáró és válogató, valamint Szefcsik Zsolt hangversenymesteri és szervező tevékenységének köszönhetően folytatódik a XVIII. századi magyarországi egyházzeneszerzést bemutató templomi koncertsorozat.

1995. november 4-én, az Erzsébet-rendi apácák templomában (Víziváros) megtartott hangversenyen a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola vegyeskarát és az Erdődy Kamarazenekart (hangversenymester: Szefcsik Zsolt) ifj. Sapszon Ferenc vezényelte. Közreműködött: Bodrogi Éva (szoprán), Pintér Ilona Eszter (szoprán), Dobi Kiss Veronika (alt), Kiss Györgyi (alt), Viszló István (tenor), Kőszegi József (basszus).

A koncert előtt Tóth Tamás műépítész, a templom műemléki helyreállításának irányítója mutatta be a bosnyák ferencesek által épített, rendkívül szép barokk templomot.

A továbbiakban a koncert kísérfüzetét idézzük. (x)

A Würzburg környékéről Pestre került Joseph Bengraf (1745–1791) az első magyar táncok szerzőjeként ismert, noha meglehetősen gazdag és sokoldalú életművet hagyott hátra. Elsősorban egyházi komponista volt, aki vonósnyégyessorozatot is írt, de kelendő dalokat, billentyűs darabokat is közreadott. Korai műveinek kiadásai, kéziratának datálásai alapján feltehető, hogy pályáját német földön kezdte; talán Lipcsében és Berlinben is megfordult. Két újabban előkerült adat szerint már 1776-ban (és 1982-ben) Pesten tartózkodott. A pesti plébániatemplom (ma belvárosi templom) *regens chori* (karnagyi) állását 1784 és 1791 között töltötte be. Kortársai naprakész tájékozottságát és zeneszerzői teljesítményét egyaránt nagyra értékelték: az általa meghonosított bécsi repertoárt (Joseph és Michael Haydn, Franz Anton Novotni, Leopold Hoffmann, J. G. Reutter műveit) szívesen fogadták, saját kompozícióit pedig a zeneszerző halála után még mintegy negyven éven át játszották (a templom 1831-ben készült inventáriumában a felsorolt művek több mint egyharmada Bengraf alkotása). Mintegy 30 misét, 7 requiemet, 32 motettát és kisebb egyházi művet komponált. Miséiből 9 maradt fenn, kisebb egyházi művei közül összesen 15 (többségük motetta és offertórium).

A halotti szertartás komor fenségét idéző *Libera me* hangzásában meghatározó szerepet kapnak a kürtök. A tutti kórusrész rövid basszus-szólót fog közre, melynek f-mollba való modulációja az egységes lendületű tétel egyetlen harmóniai kitérése.

Sas Ágnes

Valentin Deppisch 1769-ben lépett a pécsi székesegyház zenekarába másodorgonistaként. 1778 januárjában elnyerte az első orgonista állást, s korai haláláig (1782. március 14-ig) ezt a pozíciót töltötte be. A székesegyház kottatára összesen huszonegy Deppisch-művet (köztük négy misét, egy Requiemet és két vesperást) őrzött meg az utókor számára. Hátahagyott szimfóniája és két olasz nyelvű áriája arra utal, hogy a templomi szolgálat mellett – a többi zenészhez hasonlóan – a város világi zenei életében is szerepet vállalt. Hosszantartó pécsi népszerűségét mégsem ezeknek, hanem rövid lélegzetű egyházi műveinek köszönheti. Mint a szólamanyagokra feljegyzett dátumok tanúsítják, utódai, Franz Novotni és Georg Lickl is gyakran előadták, sőt át is dolgozták kompozícióit, melyek közül néhány még 30–40 évvel szerzője halála után is elhangzott Pécsen.

Deppisch *Requiemjében* a műfaj remekműveinek (Mozart, Cherubini vagy Verdi Requiemjének) ismerőit meglepi a drámaiság teljes hiánya. A gyász és a fájdalom alaptónusa helyett Deppisch kompozíciójának meghatározó hangulata a szelíd megbékélés. Jellemző, hogy a zeneszerző mindössze az *Agnus Dei* tételben alkalmazza a requiemekben egyébként oly gyakori moll hangnemet. E tétel egyébként hangszerelésében is különbözik társaitól: egyedül itt lépteti fel a komponista a hegedűk helyett a brácsákat. A Requiem stílusát szinte népies egyszerűség és a világos, rövid dallamívekből építkező melodika jellemzi. Mintha csak a kor kedvelt műfajának, a pásztormisének (*missa pastorella* vagy *missa pastoritia*) naív hangját követné a zeneszerző. A stílus az egyetlen fúgatételben (*Kyrie*) is megtartja egyszerűségét. Deppisch a szövegillusztráció terén leggyakrabban beéri egy-egy váratlan harmóniai fordulattal. Figyelemreméltó a rendkívül takarékos textúrájú offertórium-tétel megfogalmazása. Az unisono játszó hangszeregyüttes az ugyancsak egyetlen szólamná összefogott kórust ellenpontozza. E mindössze kétszólamú tételrész mégis találó zeneszerzői ötlet, hiszen a hangszeres szólam körkörös motivikája a szöveget húzza alá: „*Circumdederunt me gemitus mortis*” („Körülvettek engem a halál kínjai.”)

Requiemjéhez hasonló stílusú Deppisch *Libera me* tétele is, bár a moll részletek lényegesen gyakoribbak. A kompozícióban az énekes szólók kapják a főszerepet. A kórusnak szinte csak a ráfelelő visszhang funkciója jut. A mű utóéletének érdekessége, hogy Georg Lickl, Deppisch pécsi utóda fúvós szólamokkal egészítette ki.

A vesperás Deppisch talán legjobb kompozíciója, melyben a zeneszerző – a természetes kórusdeklamáció, a szóló és a tutti szakaszok üde változatossága, a dallamosság olykor Esterházy Harmonia Caelestisére emlékeztető bájos naívsága és a gondos hangnenválasztás által – megfelelő megoldást talál a terjedelmes zoltárszövegek megzenésítésére. Az ötödik zoltár-tételben (*Laudate Dominum omnes gen-*

tes) fúgaszerkesztő mesteriségét is megcsillogtatja, a virtuóz hegedűszólamokkal és drámai basszus-szólóval ékes *Magnificat* pedig méltó megkoronázása a ciklusnak. A kompozíció értékeiről tanúskodik, hogy még szerzője halála után szokatlanul hosszú ideig repertoáron tartották: 1847-es, sőt 1852-es előadásáról is tudunk.

Farkas Zoltán

Az ERDŐDY KAMARAZENEKAR „A XVIII. század magyarországi egyházi zenéje Pest-Buda barokk templomaiban” című koncertsorozatának további hangversenyei:

1995. december 2. este 7 óra

EGYETEMI TEMPLOM

„Pozsony zenéje”

Werner: Sinfonia da chiesa

Pfeiffer: Missa brevis

Zimmermann: e-moll szimfónia

Zimmermann: Missa solemnis

Közreműködik a Byrd Énekegyüttes

Vezényel: Héja Domonkos

1996. április 8. este fél 7 óra

SZERVITA TEMPLOM

„Pest-Buda zenéje”

Bengráf: Te Deum

Druschetzky: B-dúr mise No. 6.

Közreműködik: a Kodály Zoltán

Magyar Kórusiskola

Vezényel: Héja Domonkos

1996. március 3. este fél 7 óra

ANGOLKISASSZONYOK TEMPLOMA

„Győr zenéje”

Patzelt: Missa ne corrumpas

Werner: Rorate coeli

Istvánffy Benedek: Rorate coeli

Istvánffy Lőrinc: Salve Regina

Istvánffy Benedek: Missa S. Benedetto

Közreműködik: a Schola Hungarica

Vezényel: Dobszay László

1996. május 11. este 7 óra

ÓBUDAI PÉTER-PÁL TEMPLOM

„Pécs zenéje”

Paumon: Offertórium,

Két egyházi ária

Novotni: Mise

Lickl: F-dúr missa solemnis

Közreműködik: Angelica Leánykar,

Honvéd Férfikar

Vezényel: Héja Domonkos

Orgonás hírek

Orgonás előadói kurzus Győrött

„A Richter János Zeneművészeti Szakközépiskola orgonatanácsa – a Győr Alapítvány és a győri önkormányzat támogatásával – 1996. június 18–21. között Győrött rendezi meg nemzetközi orgonista mesterkurzusát orgonaművészek, főiskolai, konzervatóriumi, szakközépiskolai hallgatók, az orgonamuzsika iránt érdeklődők részére életkorra és iskolai végzettségre való tekintet nélkül. A kurzuson aktív közreműködőként és passzív hallgatóként bárki részt vehet” – kezdődik a rendezvény hívogatója. A konzervatórium orgonatermében, a Szentlélek templomban és a városháza dísztermében részben azonos időben megtartandó foglalkozások vezetői *Karasszon*

Dezső (a XVII. század orgonazenéje), *Gárdonyi Zsolt* (César Franck orgonaművei) és *Koloss István* (Koloss István orgonaművei) lesznek, akik a kurzus idején egy-egy koncertet is adnak. A rendezvényt a résztvevők hangversenye zárja. Részvételi díj 3000 Ft az aktív résztvevőknek, 1000 Ft a passzív hallgatóknak; kollégiumi szállás éjszakánként várhatóan 1000 Ft-ért, ebéd napi mintegy 150–200 Ft-ért igényelhető. Jelentkezni 1996. május 15-ig az alábbi címen lehet: Richter János Zeneművészeti Szakközépiskola, Hoffmann László orgonaművész, 9022 Győr, Rákóczi u. 57., tel/fax (96) 329 742.